

МОНГОЛЫН
ОЛОН УЛСЫН
АРБИТР

“Арбитр эвлэрлийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэснийг албадан гүйцэтгэх ажиллагааны онцлог, зарим асуудал”

ШИЙДВЭР ГҮЙЦЭТГЭГЧ, АХЛАХ
ДЭСЛЭГЧ СҮХБААТАРЫН БЯМБА-ЭРДЭНЭ

Товч утга:

Арбитр эвлэрлийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэснийг албадан гүйцэтгэх ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалтын онцлог, зарим тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг эрэлхийлсэн.

Түлхүүр үг: Арбитр, эвлэрлийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэх, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа

ОРШИЛ

2022 оны 10-р сард 42181 ГББ **2.8 их наяд төгрөг** биелүүлэхээс 19076 ГББ-ийн **595.8 тэрбум төгрөг** бодитой биелүүлсэн.
Улсын дундаж биелэлт 45.2 хувьтай.

Арбитрын ажиллагааны явцад талууд эвлэрсэн бол арбитрын бүрэлдэхүүн ажиллагааг дуусгавар болгох ба талууд ийнхүү хүсэлт гаргасныг арбитрын бүрэлдэхүүн татгалзаагүй бол эвлэрлийн нөхцөлийг арбитрын үндсэн шийдвэрт тусгаж баталгаажуулна.

/Арбитрын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх заалт/

Талууд эвлэрсэн тухай арбитрын үндсэн шийдвэр энэ хуулийн 44 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан байх ба арбитрын үндсэн шийдвэр мөн болохыг уг шийдвэрт тусгайлан заана. Уг шийдвэр нь арбитрын үндсэн шийдвэрийн адил хүчин төгөлдөр хэрэгжинэ.

/Арбитрын хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.2 дахь заалт/

Эвлэрлийн гэрээг баталгаажуулсан шийдвэр нь арбитрын бүрэлдэхүүний хэрэг хянан шийдвэрлэсэн тухай шийдвэрийн адил хүчинтэй. /Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх дүрэм-ийн 25 дугаар зүйлийн 25.3 заалт/

Эвлэрүүлэн зуучлалын журмаар эвлэрэн хэлэлцэх хүсэлт гаргавал арбитрын бүрэлдэхүүн мэргэшсэн эвлэрүүлэн зуучлагчид хандах боломжийг талуудад олгодог. /Мөн дүрмийн 25 дугаар зүйлийн 25.4 дэх заалт/

Арбитрын шийдвэрийг хариуцагч төлбөрөө сайн дураар төлөөгүй тохиолдолд шүүх нэхэмжлэгчийн хүсэлтээр албадан гүйцэтгэх захирамж, гүйцэтгэх хуудсыг бичиж олгоно.

/Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 183, 184 дүгээр зүйл/

Нэхэмжлэгч иргэн, хуулийн этгээд нь

Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны зардлын гэрээг байгуулна.

/Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 118 дугаар зүйл./

Ахлах шийдвэр гүйцэтгэгч ШГА-г ажлын 3 хоногийн дотор

үүсгэж тогтоол гаргана. */ШШГТХуулийн 21-р зүйл/*

Шийдвэр гүйцэтгэгч гүйцэтгэх баримт бичгийг хүлээн авч

шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг явуулна.

/Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 44-р зүйл/

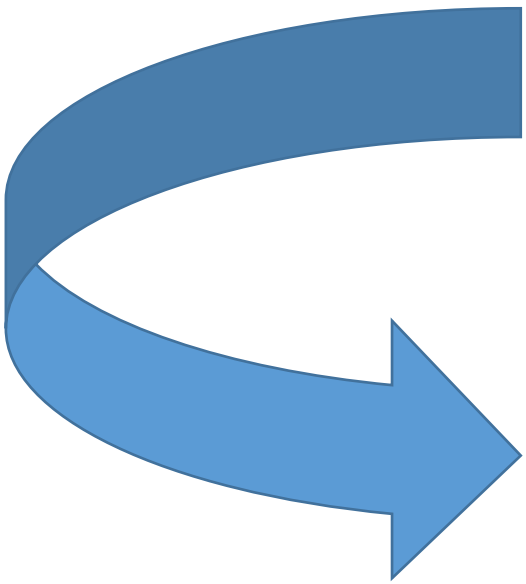
Төлбөр төлөгч иргэн, хуулийн этгээдийн банк дахь дансыг битүүмжлэх, хасалт хийх, шинээр данс нээх, хаах, эзэмших эрхийг хориглох тухай тогтоолыг банкуудад хүргүүлэх,

Үнэт цаас, тээврийн хэрэгсэл, тусгай зөвшөөрлийн эрх, эзэмшил, өмчлөлийн газар, үл хөдлөх эд хөрөнгийн захиран зарцуулах эрхийг түдгэлзүүлэх,

Үзлэг нэгжлэгээр илэрсэн хөдлөх эд хөрөнгийг битүүмжилж, хураах, шаардах эрх, цалин хөлс, түүнтэй адилтгах бусад орлогоос суутгал хийх,

Хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигчийн хувьд ногдох хувьцааны хэмжээгээр улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулах эрхийг түдгэлзүүлэх

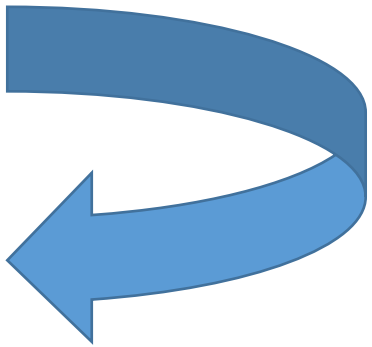
ҮНДСЭН ХЭСЭГ

НЭГ. Талууд эвлэрсэн тухай арбитрын үндсэн шийдвэртэй нийт 940.428 мян.төгрөгийн үнийн дүнтэй 4 ГББ-ийн 737.803 мян.төгрөгийн 2 ГББ дуусгавар болгосон.

Үлдэгдэл 202.625 мян.төгрөгийн 2 ГББ-т төлбөр төлөгч арбитрын шийдвэр гарсаны дараа хөрөнгө бусдад шилжүүлсэн.

Хөрөнгө нь бусдад шилжсэний дараа Арбитрын шийдвэрт анхан шатны шүүхээс албадан гүйцэтгэх захирамж, гүйцэтгэх хуудас бичүүлж, НШШГГ-т хандсан.

Талууд эвлэрсэн тухай арбитрын үндсэн шийдвэр

Гүйцэтгэх хуудас, албадан гүйцэтгэх захирамжийн
агуулга зөрүүтэй бичигдэх

Шийдвэрт заасан барьцаа хөрөнгийг дурьдахгүй орхих

ХОЁР. Хөрөнгийн үнэлгээ, шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаатай холбогдуулан талуудаас болон гуравдагч этгээд буюу хөрөнгийн өмчлөгч, эзэмшигчээс шүүхэд гомдол гаргах

Хянагдсан нэхэмжлэлийн тоо 2020 онд 111 байснаас нэхэмжлэлийг хангаж, үнэлгээг хүчингүй болгосон 21, нэхэмжлэлийн шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгосон 85, нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан 5 тохиолдол байна.

2021.12.05-ны өдрийн байдлаар 216 байснаас нэхэмжлэлийг хангаж, үнэлгээг хүчингүй болгосон 26, нэхэмжлэлийн шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгосон 181, нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалзсан 9 тохиолдол байна.

Гомдлыг гурван шатны шүүх хянах явцад ШГА удааширдаг.

Арбитрын шийдвэр биелэгдэхгүй

Шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагаа хүчингүй болох

Арбитр шийдвэрийн биелэлтийг хянах
Шүүгч гомдлыг хүлээн авахаасаа өмнө
гүйцэтгэх бичгийг хянах тогтолцоо,

ГУРАВ. Гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх

2002 оны ШШГТхуулинд 2014 оны 12-р сард нэмэлт орж, 133 дугаар зүйлийн 133.4.4-т зааснаар төлбөр төлөгчийн гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлж эхэлсэн.

2017 онд батлагдаж, одоо хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа ШШГТхуулинд 2020 оны 01-р сард нэмэлт орж мөн хуулийн 59 дүгээр зүйлд зааснаар 50 сая төгрөгнөөс дээш хөрөнгийн шаардлага бүхий ГББ-т түдгэлзүүлж эхэлсэн.

1. Гүйцэтгэх баримт бичгийн шаардлагыг тогтоосон хугацаанд биелүүлээгүй
2. Эрэн сурвалжлагдаж байгаа, эсхүл төлбөр төлөхөөс санаатай зайлсхийсэн,
3. Хөрөнгөө нуун дарагдуулсан, төлбөр төлөхөөс зайлсхийх зорилгоор гадаад улсад оргон зайлж болзошгүй

2020 онд 2732 ГББ-т 2162 иргэний эрхийг түдгэлзүүлсэн.

Төлбөрөө бүрэн төлсөн 52 ГББ-ийн 61 иргэний эрхийг сэргээсэн 7 ГББ арбитрын шийдвэртэй, 9 иргэн байсан.

2021 оны 5-р сард 510 иргэний гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлсэн. 94 этгээд төлбөрөө төлж эрхээ сэргээлгэж, төлбөрөө төлөөгүй 3 иргэн шүүхэд гомдол гаргаж гадаадад зорчих эрхээ сэргээлгэсэн.

ДӨРӨВТ. Шүүхээс гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах үүднээс шүүгч, арбитрч нь хуульд заасны дагуу:

- Хөрөнгө хамгаалах,
- Тодорхой үйлдэл хийхгүй байхыг даалгах,
- Нотлох баримт хамгаалах буюу гаргуулах зэрэг тодорхой ажиллагаа явуулахыг даалгасан шийдвэр гаргах

Арбитрын шийдвэрийг цахим хэлбэрээр хүргүүлэх

Арбитрын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1-т “...Арбитрын ажиллагаа эхлэхээс өмнө, эсхүл уг ажиллагааны явцад арбитраас гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах энэ хуулийн 19.2-т заасан арга хэмжээ авахуулахаар шүүхэд хүсэлт гаргасан, шүүх уг хүсэлтийг хангасан шийдвэр гаргасан нь арбитрын хэлэлцээрийг зөрчсөнд тооцогдохгүй...” гэж заажээ.

ДҮГНЭЛТ

Арбитр эвлэрлийн журмаар хэрэг хянан шийдвэрлэсэн шийдвэрийг албадан гүйцэтгэх ажиллагаа нь иргэний шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны нэг хэлбэр бөгөөд шүүх, арбитр болон Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын салшгүй уялдаа холбоонд хэрэгжиж байна.

Арбитрын шийдвэрт заасан тодорхой төрлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг гүйцэтгэх хуудас олгох шүүх нь дурьдаж бичдэг болох шаардлага бий.

Иргэний хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг боловсронгуй болгоход арбитрын шийдвэрт гүйцэтгэх хуудас олгосон шүүх хөрөнгийн үнэлгээг хүчингүй болгуулах болон иргэний хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаарх гомдлыг хүлээн авахаасаа өмнө гүйцэтгэх баримт бичгийг татаж хянах, шийдвэрийн биелэлтэнд хяналт тавих тогтолцоог бүрдүүлж, хүлээн авах ёстой гомдол мөн эсэхийг шалгаж, шаардлагатай тохиолдолд нэхэмжлэлийг хүлээн авахаас татгалздаг болох хэрэгтэй.

Мөн гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх талаар мэдэгдлийг төлбөр төлөгч иргэн-хуулийн этгээдийн хувьцаа эзэмшигчид биечлэн гардуулах гэж төлбөр төлөгчийг хайж, олох асуудлыг зогсоож, цахим шуудангаар эсхүл гар утсаар нь мэдэгдэж нэн даруй түдгэлзүүлж болох эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлсэн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хүчингүй болгуулах нэхэмжлэлийг шүүх хүлээн аваад шүүх нотлох баримт хангалтгүй, хуульд заасан үндэслэл бүрдээгүй, эсхүл мэдэгдлийг биечлэн гардуулаагүй, оргон зайлах үндэслэл бүрдээгүй гэх үндэслэлээр шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааг хүчингүй болгох явдлыг зогсоож, эвлэрлийг баталсан шийдвэрт заасан хугацаанд төлбөрийг хувааж төлөөгүй явдлыг төлбөр төлөхөөс санаатай зайлсхийж байгаа үйлдэлд тооцож төлбөр төлөгчийг оргон зайлахаас урьдчилан сэргийлэх хэрэгтэй юм.

Арбитраас гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах арга хэмжээг боловсронгуй болгож шийдвэрийг цахим хэлбэрээр шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүргүүлэхээс гадна гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх арга хэмжээг шаардлагатай тохиолдолд шийдвэр гарахаас өмнө хэрэгжүүлдэг болох эрх зүйн орчныг бүрдүүлж чадвал хариуцагч, төлбөр төлөгч нь гадаад улс руу оргон зайлахаас урьдчилан сэргийлэх боломж бүрдэх болно.

САНАЛ

1. Арбитрын шийдвэрт заасан тодорхой төрлийн барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг албадан гүйцэтгэх захирамж, гүйцэтгэх хуудсанд тодорхой зааж бичих,
2. Арбитр гаргасан шийдвэрийн биелэлтэнд хяналт тавих
3. Шүүх хөрөнгийн үнэлгээг хүчингүй болгуулах болон иргэний хэргийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны талаарх гомдлыг хүлээн авахаасаа өмнө гүйцэтгэх баримт бичгийг татаж хянах, шийдвэрийн биелэлтэнд хяналт тавих тогтолцоог бүрдүүлэх,
4. Арбитраас гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах арга хэмжээ авахыг даалгасан шийдвэрийг цахим хэлбэрээр хүргүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэх,
5. Гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх албадлагын арга хэмжээг арбитраас гарах шийдвэрийн биелэлтийг баталгаажуулах арга хэмжээний нэг төрөл болгон авч үзэх, биечлэн мэдэгдэх шаардлагагүйгээр гадаадад зорчих эрхийг түдгэлзүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх

НОМ ЗҮЙ

Хууль тогтоомж, дүрэм:

- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль.,УБ.,2002 он;
- Иргэний хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хууль.,УБ.,2002 он;
- Арбитрын тухай хууль.,УБ.,2017 он;
- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хууль.,УБ.,2017 он;
- МОУҮА-ын Арбитрчдын зөвлөлийн 2017 оны 3 дугаар сарын 02-ны өдрийн 04 тоот тогтоолын хавсралт №1., Арбитрын хэрэг хянан шийдвэрлэх дүрэм;

Судалгаа, хурлын эмхэтгэл;

- Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харъяа Шийдвэр гүйцэтгэх албаны 2022 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн 03/2722 дугаар албан бичгээр өгсөн мэдэгдэл;
- Иргэн захиргааны шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ажиллагааны эрх зүйн шинэтгэл сэдэвт хурлын илтгэлийн эмхэтгэл.,УБ.,2021 он;
- Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын Тоо бүртгэлийн хэлтсийн 2020 оны 12 дугаар сарын судалгаа;
- Нийслэлийн шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын Тоо бүртгэлийн хэлтсийн 2021 оны 5 дугаар сарын судалгаа;